

श्री
राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं, मुकाम पुल्चोक ललितपुर
इजलास

माननीय अध्यक्ष श्री टेकप्रसाद दुङ्गाना
राजस्व सदस्य श्री गोविन्दप्रसाद अधिकारी
लेखा सदस्य श्री पुष्प प्रसाद गुरागाईं
फैसला

२०७९/०८० सालको निर्णय नं. ११७

पुनरावेदन नं. ९७-०७७-RB-०२१५

मुद्दाः:- मुल्य अभिवृद्धि कर (२०७१/०७२)।

का.जि.का.म.न.पा. वडा नं. २८ कमलादीस्थित केन्द्रीय कार्यालय रहेको मेगा बैंक
नेपाल लिमिटेड (साविक टुरिजम डेभलपमेन्ट बैंक लि.)(स्थायी लेखा नं.
३०३८२८८१९) को तर्फबाट ऐ. को अखितयार प्राप्त प्रमुख कार्याकारी अधिकृत
अनुपमा खुजेली.....१ } पुनरावेदक

विरुद्ध

श्री ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर.....१ } प्रत्यर्थी
श्री आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट.....१ }

शुरु निर्णय गर्ने कार्यालय र अधिकारी

शुरु निर्णय गर्ने कार्यालय:- ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर

शुरु निर्णय गर्ने अधिकारी: प्रमुख कर प्रशासक श्री धनिराम शर्मा

शुरु कार्यालयको निर्णय मिति:-२०७६।०२।०२

प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णय गर्ने कार्यालय र पदाधिकारी

निर्णय गर्ने कार्यालय: आन्तरिक राजस्व विभाग

निर्णय गर्ने पदाधिकारी: महानिर्देशक श्री विनोद बहादुर कुँवर

निर्णय मिति: २०७७।०२।३०

उपस्थित कानून व्यवसायीहरू

पुनरावेदकका तर्फबाट : विद्वान अधिवक्ता श्री प्रविण पौड्याल

प्रत्यर्थी कार्यालयहरूका तर्फबाट : विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारी

अवलम्बित नजीर: *

पुनरावेदक कम्पनीका हकमा ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरबाट मिति २०७६।०२।०२ को अन्तिम कर निर्धारणको निर्णय उपर आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिएकोमा आन्तरिक राजस्व विभागबाट कार्यालयको निर्णयलाई नै सदर गर्ने गरी भएको निर्णय उपर राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६(१) र मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२ को दफा ३२ बमोजिम पर्न आएको प्रस्तुत पुनरावेदन यसै न्यायाधिकरणको क्षेत्राधिकार भित्रको हुँदा प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं न्यायाधिकरणको ठहर यस प्रकार रहेको छ ।

तथ्य खण्ड

१. ठूला करदाता कार्यालयको कार्यक्षेत्र अन्तर्गत वैकिङ्ग सम्बन्धी कारोबार गर्ने करदाता श्री टुरिजम डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड(हाल मेगा बैंक)को आ.व.२०७१/०७२ को मू.अ.कर तर्फ कर परीक्षण सम्पन्न भै प्रतिवेदन पेश भएको रहेछ। मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२ को दफा ८ को उपदफा (२) मा नेपाल बाहिरको दर्ता नभएको कुनै व्यक्तिबाट सेवा प्राप्त गर्ने दर्ता भएको वा दर्ता नभएको व्यक्तिले यो ऐन र यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम कर लाग्ने मूल्यमा भुक्तानीका बखत कर निर्धारण र असुल उपर गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। बैंकले यस आ.व.मा **SWIFT** सेवा प्राप्त गरे वापतको भुक्तानी रु.५०६,४२७।५७ मा मूल्य अभिवृद्धि कर असुल उपर गरी दाखिला गरेको देखिएन । तसर्थ कर लाग्ने सेवा प्राप्त गरे वापतको भुक्तानीमा मू.अ.कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१) बमोजिम रु.६५,८३५।०० मू.अ.कर निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा २९(१क) बमोजिम २५ प्रतिशत जरिवाना र सोही ऐनको दफा १९(२) तथा २६(२) बमोजिम लाग्ने थप दस्तुर एवं ब्याज समेत रु.१,४५,३८४।०० असुल उपर गर्नुपर्ने भनी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७६।०१।११ मा जारी भएको प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश ।
२. ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७६।०१।११ मा जारी भएको सूचना करदाताले मिति २०७६।०१।१५ मा बुझी लिई सूचनाको जवाफ करदाताले मिति २०७६।०१।२९ मा पेश गरेको ।
३. मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८ को उपदफा(२) मा नेपाल बाहिरको दर्ता नभएको कुनै व्यक्तिबाट सेवा प्राप्त गर्ने दर्ता भएको वा दर्ता नभएको व्यक्तिले यो

ऐन र यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम कर लाग्ने मूल्यमा भुक्तानीका बखत कर निर्धारण र असुल उपर गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेकोले करदाताले कर परिक्षणको समयमा पेश गरेको विवरणमा **SWIFT** सेवा प्राप्त गरेवापत रु.५०६,४२७।५७ भुक्तानी गरेको तर उक्त भुक्तानीमा मू.अ.कर असुल उपर गरी दाखिला गरेको देखिएन । तसर्थ कर लाग्ने सेवा प्राप्त गरेवापतको भुक्तानीमा मू.अ.कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१) बमोजिम मु.अ.कर रु.६५,८३५। ऐनको दफा २९(१क) बमोजिम २५ प्रतिशत जरिवाना र सोही ऐनको दफा १९(२) बमोजिम लाग्ने थप दस्तुर एवं दफा २६(२) बमोजिम को व्याज समेत जम्मा रु.१४५,३८४।०० असुल उपर गर्न कर निर्धारण गर्नुपर्ने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७६।२।०२ मा भएको निर्णय पर्चा ।

४. ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरले मिति २०७६।०२।०८ मा जारी गरेको आ.व. २०७१/०७२ को मुल्य अभिवृद्धि कर तर्फको अन्तिम कर निर्धारण आदेशमा चित्त नबुझि करदाता श्री टुरिजम डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेडले प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि मिति २०७६।०२।३० मा आन्तरिक राजस्व विभागमा पेश गरेको निवेदन ।
५. पुनरावेदक करदाताको हकमा ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७६।०२।०८ मा जारी गरेको आर्थिक वर्ष २०७१/०७२ को मुल्य अभिवृद्धि कर तर्फ भएको अन्तिम कर निर्धारण आदेशमा लिईएका आधार तथा कारणहरु तथ्यपूर्ण र कानूनसम्मत भएको हुँदा निवेदकको जिकिर पुग्न नसक्ने ठहर गरी आन्तरिक राजस्व विभागका महनिर्देशकबाट मिति २०७७।०२।३० मा निर्णय भएको ।
६. आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०७४।०२।३० मा **SWIFT** सेवालाई बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन २०६३ ले वित्तीय सेवा भनि परिभाषित नगरेकोले वित्तीय सेवा भन्न नमिल्ने भएको र मुल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को अनुसूची-१ अन्तर्गतको समुह ११ (२) ले वित्तीय सेवालाई मात्र कर छुट हुने सेवामा समावेश गरेको र **SWIFT** सेवा वित्तीय सेवा नभएको हुँदा बैंकले दावी गरेको खर्च सूचना सम्प्रेषण र प्रशोधनको लागी खर्च भएको देखिएकोले मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्नु पर्ने भनि निर्णय भएकोमा **SWIFT** सेवा बेल्जियममा दर्ता भएको नाफा नकमाउने वित्तीय सूचना सम्प्रेषण गर्ने नेपालमा श्रोत भएको गैर वासिन्दा सहकारी संस्था हो। **SWIFT** सेवा पनि रकमान्तर गर्न प्रयोग हुने वित्तीय सेवा हो। यसको प्रमुख कार्यालय **Belgium** को **Brussels** शहरमा रहेको छ। यसको तथ्यांक केन्द्र (**Data Centre**) अमेरिका, नेदरल्याण्ड तथा स्विट्जरल्याण्डमा अवस्थित छ। मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२ को दफा ५ (३) मा उल्लेख भए बमोजिम उपदफा (१) मा

जुनसुकै लेखिएको भएता पनि उल्लेखित वस्तु तथा सेवाको कारोबारमा कर लाग्ने छैन भनि वित्तीय सेवालाई सम्बन्धित अनुसूची-१ को समुह ११ मा समावेश गरिएको छ। **SWIFT** सेवा जस्ता वित्तीय सेवाहरूमा ठूला करदाता कार्यालयबाट **VAT** रकम, ब्याज र शुल्क गरी रु.१,४५,३८४।- (अक्षरूपी एक लाख पैतालिस हजार तीन सय चौरासी रुपैयाँ) तिर्नुपर्ने भनि ठूला करदाता कार्यालयबाट जारी भएको करकट्टीको आदेश तथा सो लाई सदर गर्ने आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय कानून सम्मत नदेखिँदा सो लाई बदर गरी न्याय दिलाई इन्साफ पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको जिकिर लिई करदाताको तर्फबाट मिति २०७७।०६।२८ मा यस न्यायाधिकरणमा दर्ता भएको पुनरावेदन पत्र।

७. यसमा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता २०७४ को दफा १४०(३) बमोजिम छलफलको प्रयोजनार्थ विशेष सरकारी वकिलको कार्यालयलाई पेशीको सूचना दिई नियमानुसार गरी पेश गर्नु साथै प्रारम्भिक सुनुवाईको क्रममा प्रत्यर्थी झिकाउने प्रयोजनको लागि प्रस्तुत आदेश पर्याप्त रहेकोले सहकर्मी लेखा सदस्यको रायसँग सहमत हुन नसकेकोले राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ५(३) बमोजिम गर्नु भन्ने मिति २०७९।०१।०२ मा यस न्यायाधिकरणका माननीय अध्यक्षबाट भएको आदेश।

ठहर खण्ड

८. नियम बमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक पेसी सूचिमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन पत्र एवं प्राप्त सुरु मिसिल समेत अध्ययन गरि पुनरावेदक करदाता मेघा बैंक लिमिटेड (साविक श्री टुरिजम डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड)का तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान अधिवक्ता श्री प्रविण पौड्यालले करदाताको आ.व. २०७१/०७२ को मूल्य अभिवृद्धि करका सम्बन्धमा सुरु ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट भएको अन्तिम कर निर्धारण आदेश तथा आन्तरिक राजस्व विभागबाट भएको निर्णयमा कर लगाउँदा लिईनुपर्ने आधार तथा कारण स्पष्ट रूपमा नखुलाएको, निर्णय पर्चाका करदाताले तिर्न बाँकी रहेको रकम नतिरेको भन्ने कारण आधार नदेखाएको तर नपाउने कर रकममा दावी गरेको भन्ने आधार लिई सो को कारण जरिवाना समेत गरेको कार्य कानूनसम्मत नभएको, निवेदक बैंकलाई न्यायबाट वञ्चित गर्दै भएको अन्तिम कर निर्धारण आदेश र सो आदेशलाई सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट भएको निर्णय त्रुटिपूर्ण हुँदा सो बदर गरी पाउँ भनी गर्नुभएको बहस समेत सुनियो।
९. प्रत्यर्थी कार्यालयहरूका तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विशेष सरकारी वकिल कार्यालय काठमाडौँका विद्वान उप-न्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारीले पुनरावेदक करदाताले

Swift सेवा प्राप्त गरे वापत भुक्तानी गरेको रकममा लाग्ने मु.अ.कर. दाखिल नगरेको, **Swift** सेवा वित्तीय सेवा भनी कानूनले स्पष्ट परिभाषा नगरेको स्थितिमा करदाताको हकमा भएको अन्तिम कर निर्धारण आदेश तथा प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णय कानूनसम्मत रहेको हुँदा सो निर्णय सदर गरी पाउँ भनी गर्नुभएको बहस समेत सुनियो।

१०. पुनरावेदक करदाताबाट लिइएको पुनरावेदन जिकिर, दुवै तर्फबाट प्रस्तुत बहस बुदाँहरु र मिसिल संलग्न कागज प्रमाणको अध्ययन गरी हेर्दा, यसमा ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट पुनरावेदक करदाताको हकमा भएको अन्तिम कर निर्धारणको आदेश र उक्त आदेशलाई सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट भएको निर्णय मिलेको छ, छैन? पुनरावेदक करदाताको जिकिर पुग्न सक्छ, सक्दैन भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो।
११. सर्वप्रथम सहकर्मी लेखा सदस्यले धरौटीको सम्बन्धमा फरक राय व्यक्त गर्नु भएकोले पुनरावेदक करदाताले यस न्यायाधिकरणमा यो पुनरावेदन दर्ता गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१) को परिपालना गरेको देखिन्छ वा देखिदैन भन्ने प्रश्न तर्फ विचार गर्नुपर्ने देखियो। राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा "प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्दा देहाय बमोजिम धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने कानूनी व्यवस्था गर्दै खण्ड (क) मा कर निर्धारण भएकोमा निर्धारित करको पचास प्रतिशत रकम र जरिवाना भएकोमा जरिवानाको रकम र दुवै भएकोमा निर्धारित करको पचास प्रतिशत रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले नै तोकिएको कार्यालयमा" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ। उक्त कानूनी व्यवस्था बमोजिम धरौटी राखेको सम्बन्धमा करदाताले पुनरावेदन पत्रको प्रकरण नं.५ मा विवादित रु.१,४५,३८४।- कर निर्धारण भएकोमा सोको आधा रु.७२,६९२।- पुनरावेदन गर्दा दाखिला गर्नु पर्नेमा प्रशासकिय पुनरावलोकन गर्दा भौचर नं. ५६५३४३६ बाट रु.३६,३४७।-दाखिला गरेको र नपुग रु.३६,३४७।-रकम भौचर नं. १५६३००३२ बाट राजस्व खातामा जम्मा गरेको भनी व्यहोरा लेखी भौचरको प्रति समेत संलग्न गरेको देखियो। यसरी कर निर्धारण रकम रु. १,४५,३८४। रहेको र धरौटी वापत दाखिल गरेको रकम रु. ७२,६९२।-भई विवादित कर रकमको पचास प्रतिशत भन्दा केही बढी रकम जम्मा भएको मिसिलबाट देखियो। रकम जम्मा गर्दा धरौटी खातामा जम्मा नगरी राजस्व खातामा जम्मा भएको कारणले मात्र करदाताले राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१)(क) को परिपालना नगरेको भन्नु न्यायोचित हुने देखिएन। त्यसैले धरौटी

नराखेको आधारमा पुनरावेदन पत्र खारेज गर्नुपर्ने भनी लेखा सदस्यले व्यक्त गरेको रायसँग सहमत हुन सकिएन।

१२. अब करदाताले पुनरावेदन पत्रमा लिएको एकमात्र पुनरावेदन जिकीर हेर्दा, **Swift** सेवा पनि रकमान्तर गर्न लाग्ने वित्तीय सेवा भएकोले त्यस्तो सेवा वापत भुक्तानी गरेको रकममा मूल्य अभिवृद्धिकर नलाग्ने भन्ने जिकीर लिएको देखिन आयो। शुरु ठूला करदाता कार्यालयले साविक बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ ले **Swift** सेवालाई वित्तीय सेवाको रूपमा परिभाषित नगरेकोले मु.अ.कर. ऐन २०५२ को अनुसूची १ को समूह ११(३)ले कर छुट प्रदान गरेको देखिएन भन्ने आधार ग्रहण गर्दै मूल्य अभिवृद्धिकर ऐन, २०५२ को दफा ८ को उपदफा (२) बमोजिम त्यस्तो सेवा वापत भुक्तानी गरेको रकममा मूल्य अभिवृद्धिकर लाग्ने निर्णयमा पुगेको पाइयो। मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८ को उपदफा (२) मा नेपाल बाहिरको दर्ता नभएको कुनै व्यक्तिबाट सेवा प्राप्त गर्ने दर्ता भएको वा दर्ता नभएको व्यक्तिले यो ऐन र यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम कर लाग्ने मूल्यमा भुक्तानीका बखत कर निर्धारण र असुल उपर गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। उक्त कानुनी व्यवस्था बमोजिम बैंकले यस आ.व.मा **SWIFT** सेवा प्राप्त गरे वापतको भुक्तानी रु.५०६,४२७।५७ मा मूल्य अभिवृद्धि कर असुल उपर गरी दाखिला गरेको देखिएन। कर लाग्ने सेवा प्राप्त गरे वापतको भुक्तानीमा मु.अ.कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१) बमोजिम कर अधिकृतले मु.अ.कर निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा २९(१क) बमोजिम २५ प्रतिशत जरिवाना र सोही ऐनको दफा १९(२) तथा २६(२) बमोजिम लाग्ने थप दस्तुर एवं ब्याज समेत असुल उपर गर्नुपर्ने भनी कर निर्धारण भएको देखिन्छ।
१३. पुनरावेदक करदाता बैंकले **Swift** सेवा प्रयोग गरी नेपाल भित्र कै आफ्ना **Client** हरूलाई प्रदान गरी सो सेवा वापतको शुल्क समेत असुली गरेर गैर वासिन्दा व्यक्तिलाई भुक्तानी गरेको तथ्यमा विवाद देखिँदैन। त्यस्तो भुक्तानीको हकमा मूल्य अभिवृद्धिकर ऐन, २०५२ को दफा ८ को उपदफा (२) बमोजिम भुक्तानीका बखत मूल्य अभिवृद्धि कर दाखिल गर्नु पर्नेमा यी पुनरावेदक करदाताले मूल्य अभिवृद्धि कर दाखिल गरेको नदेखिँदा अन्तिम कर निर्धारण गर्ने गरी ठूला करदाता कार्यालयले मिति २०७६।०२।०२ मा गरेको निर्णय कानुन सम्मत नै देखिन आयो। **Swift** सेवालाई वित्तीय सेवा भनि साविक बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ ले परिभाषित नगरेको सन्दर्भमा उक्त सेवा वित्तीय सेवा नै हो, त्यस वापत मु.अ.कर. लाग्ने होइन भनी पुनरावेदक करदाताले लिएको पुनरावेदक जिकीर संग सहमत हुन सकिएन।

१४. तसर्थ माथि गरिएको विवेचनको आधारमा करदाता श्री टुरिजम डेभलपमेन्ट बैंक लिमिटेड (स्थायी लेखा नं३०३८२८८१९) हाल मेगा बैंक नेपाल लिमिटेडको आ.व. २०७१।०७२ को मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फ अन्तिम कर निर्धारण गरी ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरबाट मिति २०७६।०२।०२ मा भएको निर्णय र सोही निर्णय सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०७७।०२।३० मा भएको निर्णय समेत मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। करदाताको पुनरावेदक जिकीर पुग्न सक्दैन। अरुमा तपसिल बमोजिम गर्नु।

तपसिल खण्ड

१. फैसलाको प्रतिलिपी सहित फैसला भएको जानकारी विशेष सरकारी वकिलको कार्यालय काठमाण्डौलाई पठाईदिनु।
२. प्रस्तुत फैसलाको विद्युतिय प्रति यस न्यायाधिकरणको सफ्टवेयरमा अपलोड गरी फैसलाको पीठमा जनाउनु।
३. सरोकारवाला पक्षले फैसलाको प्रतिलिपी माग गरेमा लाग्ने दस्तुर लिई नियमानुसार प्रतिलिपी दिनु।
४. प्रस्तुत पुनरावेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी शुरु मिसिल ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरमा पठाई रेकर्ड मिसिल अभिलेख शाखामा बुझाईदिनु।

टेकप्रसाद ढुङ्गाना
(अध्यक्ष)

उक्त रायमा हाम्रो सहमती छ।

गोविन्दप्रसाद अधिकारी
(राजस्व सदस्य)

लेखा सदस्य श्री पुष्प प्रसाद गुरागाईको फरक राय

१. ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरका प्रमुख कर प्रशासक श्री धनिराम शर्माबाट भएको मिति २०७६।०२।०२ को निर्णय र प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि मिति २०७६।०२।३० मा दिएको निवेदन उपर आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री विनोद बहादुर कुँवरबाट मिति २०७७।०२।३० मा भएको निर्णय उपर चित्त नबुझि मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ३३ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६ बमोजिम न्यायाधिकरणको क्षेत्राधिकार अन्तर्गत पर्ने प्रस्तुत मुद्दा

ऐ. ऐनको दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम निर्धारित (विवादित) कर रु.१,४५,३८४।- को पचास प्रतिशतले हुने रु.७२,६९२।- पुनरावेदन धरौटी दाखिला भए/नभएको तथा पुनरावेदन पत्रमा विवादित कर उल्लेख गरे/नगरेको धरौटी रकम पुगे/नपुगेको यकिन समेत नगरी सेस्तेदारबाट स्वीकृत भई मिति २०७७।०६।२८ मा पुनरावेदन दर्ता भएको पाइयो ।

२. राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा २, ३, ५, ६, ९ र १४ क्रमशः परिभाषा, स्थापना र गठन, अधिकारक्षेत्रको प्रयोग, अधिकारक्षेत्र, पुनरावेदन सम्बन्धमा धरौट राख्ने र म्याद र न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन लाग्ने मुद्दाहरूको शुरु कारवाही र किनारा गर्ने अड्डा वा अधिकारीलाई पक्ष र साक्षी झिकाउने, बयान लिने, प्रमाण बुझ्ने, कागजपत्र दाखिल गराउने र दण्ड सजाय गर्ने समेत प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम अदालतलाई भए सरहको अधिकार हुने कानूनी व्यवस्था गरेको छ । साथै यो ऐनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न र ऐनको उद्देश्य पूर्ति गर्नको लागि नेपाल सरकारले नियम बनाउन सक्ने व्यवस्था दफा १५ मा गरिएको छ । ४८ वर्ष पहिले विक्रम सम्बत २०३१ सालमा बनेको ऐनमा भएको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न नियम नबनाइनु ऐनमा भएका उल्लिखित दफाहरूमा न्यायाधिकरणको काम, कर्तव्य, विधि र प्रकृया स्पष्ट भएर नै हो भन्ने बुझ्नु पर्ने भयो । न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा र दर्ता भएका मुद्दाहरूको सुनुवाई गर्नु भन्दा पहिले प्रारम्भिक चरण मै दफा ६ बमोजिमको न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्र र दफा ९ बमोजिमको पुनरावेदन दर्ता गर्न दाखिल गर्नु पर्ने धरौट र पुनरावेदनको म्याद ऐनमा भएको व्यवस्था अनुसार भए नभएको यकिन गर्नु पर्ने देखियो । करदाता पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्रमा न्याय निरोपणका लागि दावी गरेका, प्रत्यर्थीले भन्सार महशुल र कर निर्धारणमा गर्दा भए/गरेका कानूनी त्रुटीहरूको सुनुवाई गर्न मुद्दाको प्रत्यर्थी नेपाल सरकारलाई स्वच्छ सुनुवाइका लागि जानकारी दिई झिकाउनु पर्ने प्रचलित कानूनमा व्यवस्था गरिएको छ । न्यायाधिकरण प्रशासनले पुनरावेदन दर्ता गर्दा यस ऐन बमोजिम पुर्याउनु पर्ने रित र पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्र साथ पेश गर्नु पर्ने पुनरावेदन धरौटी, म्याद भए रहेको प्रमाण र नेपाल सरकारले तोकेको भौगोलिक क्षेत्र भित्रको भए नभएको सम्बन्धमा न्यायाधिकरणले मिसिलको प्रारम्भिक अध्ययन गरी यकिन गर्नु पर्ने देखियो । प्रचलित ऐन नियममा तोकिएका सबै विधि र रित पुर्‍याई दर्ता भए/नभएको सम्बन्धमा समग्र न्यायाधिकरणको जिम्मेवारी हुने देखिन्छ । ऐनको दफा ९ बमोजिमको धरौटी भए/नभएको यकिन गर्ने काम राजस्व तथा लेखा सदस्यले गर्नु पदीय विज्ञता र अनुभवका आधारमा गर्नु पर्ने देखिन्छ । यस सम्बन्धमा लेखा सदस्य र निमित्त अध्यक्षको हैसियत राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको क्रमशः चलानी नं. १५६६ मिति २०७७।१२।१३ को पत्र र चलानी नं. मुद्दाफाँट५९ मिति २०७८।११।१३ को पत्रबाट न्यायाधिकरण प्रशासनलाई धरौटी गणना तथा धरौटीको प्रमाण मिसिल संलग्न गर्न गराउन लिखित

निर्देशन दिई सम्मानीत सर्वोच्च अदालत, सार्वजनिक लेखा समिति, सम्मानीय प्रधानन्यायाधीशज्यू, न्याय परिषद्, न्याय सेवा आयोग, महालेखा परीक्षक र अर्थ मन्त्रालय समेत निकायमा बोधार्थ दिएको उक्त पत्रहरूमा उल्लेख गरी तोकिएका कामहरू भएको मिसिल अध्ययन गर्दा देखिएन। प्रचलित कानूनले तोके बमोजिमका सबै विधि र प्रकृया सम्पन्न भएको यकिन गरेर मात्र अन्तिम सुनुवाइ गरी फैसला गरिने र प्रकृयागत त्रुटी भएको देखिएमा विषय विज्ञको राय बमोजिम निर्णय गर्नु उचित हुने व्यहोरा तथा राजस्व, धरौटी, विनियोजन, कोष, आय, व्यय, डेबिट, क्रेडिट, वासलात, नाफा/नोक्सान खाता सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला हुने रकम, धरौटी खातामा दाखिला गर्नु पर्ने रकम आदि विषयका सम्बन्धमा लेखा सदस्यले प्रचलित कानूनमा भएको व्यवस्था सहित निर्णयमा पुग्नू अघि आफ्नो राय लिखित रूपमा उल्लेख गर्नु ऐनको दफा ३ को उपदफा (३) को देहाय (क) मा रहेको पद नामको कर्तव्य भित्र पर्ने व्यहोरा समेत फैसलाको तथ्य खण्डमै उल्लेख गर्नु पर्ने देखियो ।

३. यसै गरी राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी दाखिला नगरी पुनरावेदन दर्ता भएका मुद्दाहरूको फैसला भएमा ऐ. ऐनको दफा ८ अनुसार सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन दिन पाउने हक अधिकारबाट करदाता पुनरावेदक बञ्चित भई फैसलामा “अधिकारक्षेत्रको प्रश्न बुझ्नु पर्ने प्रमाण नबुझेको वा बुझ्नु नहुने प्रमाण बुझेको वा बाध्यात्मक रूपमा पालन गर्नु पर्ने कार्यविधिसम्बन्धी कानूनको उल्लंघन भएको प्रश्न र गम्भीर कानूनी त्रुटी सम्बन्धी प्रश्न” उठि प्रत्यक्ष कानूनी त्रुटी भई न्यायाधिकरणको निर्णय पूर्ण वा आंशिक रूपमा उल्टिने देखी सर्वोच्च अदालतले आफू समक्ष पुनरावेदन गर्न अनुमति दिएकोमा न्यायाधिकरणको फैसला वा अन्तिम आदेश उपर दफा ९ बमोजिमको धरौटी नराखी वा तोकिए बमोजिमको सम्पूर्ण रकम धरौटी खातामा रकम दाखिला नगरी पुनरावेदन दर्ता गर्दा वा दर्ता भएको पुनरावेदन उपर फैसला हुँदा कार्यविधि सम्बन्धी वाध्यकारी कानूनी व्यवस्थाको उल्लंघन हुनगई सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन लागि करदाताको हितमा प्रतिकूल असर पर्ने समेत देखिएकोले पछि पुष्टी हुने मिसिल संलग्न तथ्य, कानूनी व्यवस्था र सर्वोच्च अदालतबाट भन्सार विभाग तथा आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकका लागि दाखिला गर्नु पर्ने भन्सार महशुल बापतको रकम र राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्न राख्नु पर्ने धरौटी रकम सम्बन्धमा भएको विवादमा भएका पूर्व फैसला, आदेश र निर्णय समेत हेरी निम्न बमोजिम विषयमा यकिन गरेर मात्र निर्णयमा पुग्नू पर्ने देखियो ।

- क) राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६ बमोजिम न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्र भित्र परेको प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता गर्दा दाखिल गर्नु पर्ने दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी दाखिल भएको छ ? छैन ?

- ख) ऐ. दफाको उपदफा (१) बमोजिम मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फको पुनरावेदन दर्ताका लागि तोकिएको देहायको खण्ड (क) बमोजिम धरौटी नराखी दर्ता भएको पुनरावेदनको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्नुको औचित्य हुने ? नहुने ? सम्बन्धमा निर्णय गरी फैसला गर्नु पर्ने देखिन आयो ।
४. प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन दर्ता गर्दाका वखत राख्नु पर्ने धरौटी दाखिला भएको नदेखिएको सन्दर्भमा पुनरावेदक तथा प्रत्यर्थी तर्फका विद्वानलाई म लेखा सदस्यबाट धरौटी रकम दाखिला भएको देखिएन भनि प्रष्ट पार्न अनुरोध गर्दा पुनरावेदकको तर्फका विद्वान अधिवक्ता श्री प्रविण पौडेलबाट निर्धारित गरेको तोकिए अनुसारको रकम अग्रिम दाखिला भएकोले सोको आधारमा पुनरावेदन दर्ता भएको हो भन्ने बहस र प्रत्यर्थी तर्फका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारीबाट राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने विवादित कर रकमको पचास प्रतिशतले हुने धरौटी रकम दाखिला गरेको देखिएन। सो सम्बन्धमा सम्मानित इजलासबाट यकिन गरी नियमानुसार हुने नै छ भन्ने बहस समेत सुनियो ।
५. करदाता पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्दा पेश गरेका मिसिल सम्मलग्न कागजात तथा कर निर्धारणको फोटोकपी पत्र र अप्रमाणित फोटोकपी भौचरहरु हेर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम धरौटी नराखि पुनरावेदन दर्ता नलाग्ने प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता भएको हो होइन यकिन गर्न मिसल सम्मलग्न प्रमाण कागजातको थप अध्ययन गर्नु पर्ने देखियो ।
६. मिसिल सम्मलग्न प्रचलित कानून अनुसार पुनरावेदन पत्र साथ पेश गर्नु पर्ने प्रमाण कागजातको अध्ययन गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५८ दफा ३३ र दफा ११६ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (क) मा भएको व्यवस्था अनुसार पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन पत्र दर्तागर्दा दाखिल गर्नु पर्ने राजस्व तथा धरौटी सम्बन्धमा प्रचलित ऐन तथा नियमहरुमा भएको व्यवस्था सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट २०६३-WS-००१३ देखि २०६३-WS-००१७ समेतका रिट तथा ०७२-RB-०४७० आयकर मुद्दामा भएको व्याख्या, विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त अनुसार समेत राख्नु पर्ने ठहरिएको च.नं. ३२४ मिति २०७६।०२।०८ को पत्रानुसारको निर्धारित (विवादित) कर रु.१,४५,३८४।- को क्रमशः राजस्व एक तिहाई र धरौटी ५० प्रतिशत समेत रु.१,२१,१५३।३३ दाखिला प्रमाण मिसिल संलग्न गरेको देखिएन। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिएको मिति २०७६।०२।३० पश्चात राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) अनुसार पचास प्रतिशतले हुने धरौटी रु.७२,६९२।- राख्नु पर्नेमा रकम भुक्तानी गर्न बाँकी भौचर लेखिएको भौचर नं.१५६३००३२ मिति १२ अक्टोबर २०२० मा राजस्व शिर्षक ३३३१७ (मू.अ.कर -वेदर्तावालासंग संकलन) सर्वसञ्चित

कोषमा दाखिला गरेको पुनरावेदकले पुनरावेदन धरौटी भनेको रु.३६,३४७।- लाई गणना गर्दा पनि नपुग भएको रु.३६,३४५।- धरौटी अपुग देखिएको छ।

७. राजस्व न्यायाधिकरणमा करदाताले पुनरावेदन दर्ता गर्न दाखिला गर्नु पर्ने रकम सम्बन्धमा प्रचलित ऐन तथा नियमहरूमा भएको व्यवस्था अनुसार प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दर्ता गर्दा दाखिला गर्नु पर्ने राजस्व (कर) रकम र राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी कर निर्धारण गर्ने अधिकृतले तोकिएको कार्यालयमा अनिवार्य रूपमा राख्नु पर्ने र धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भनि राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा स्पष्ट उल्लेख छ। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिनु अघि राजस्व शिर्षक मार्फत संघीय सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला भई रोक्का समेत नराखेको रकमलाई धरौटीको रूपमा गणना गर्नुलाई प्रचलित कानूनको पालना भएको मान्न सकिने। राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्ने पर्ने धरौटी कर कार्यालयले सम्बन्धित करदाताको तिर्नु पर्ने कर दायित्वमा स्वतः प्रणाली (System) ले मिलान गर्ने भएकोले राजस्व खातामा दाखिला भएको त्यस्तो रकमलाई धरौटीको रूपमा गणना गर्दा एउटै रकमको दोहोरो गणना हुने हुन्छ। राजस्व खातामा दाखिला भएको रकम रोक्का राख्ने स्वफ्टवेयर प्रणाली आन्तरिक राजस्व विभाग/कार्यालयमा नभएको र राजस्वको फोटोकपी अप्रमाणित भौचर पेश गरेको अवस्थामा त्यस्तो भौचर तथा पत्रमा उल्लेख गरेको रकमलाई धरौटी हो भनि पुनरावेदन दर्ता गर्दा दाखिला गर्नु पर्ने धरौटी हो भनि गणना गर्न मिल्ने देखिएन। अतः धरौटी सम्बन्धी विवादमा सर्वोच्च अदालतबाट संवैधानिक परीक्षण भई जारी भएका निम्न उत्प्रेषण आदेश, प्रतिपादित नजिर तथा सिद्धान्त समेतको विश्लेषण गरी संक्षिप्त तथ्य सहित प्रस्तुत मुद्दाको ठहर यस प्रकार रहेको छः-

८. मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ बमोजिम शुरु कार्यालयबाट निर्धारित (विवादित) कर रकमको पचास प्रतिशतले हुने रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले तोकिएको कार्यालयमा धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने व्यहोरा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को (क) मा स्पष्टसँग उल्लेख छ। ऐनको सो व्यवस्था बमोजिम पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्न राख्नु पर्ने धरौटी आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४को नियम ६२, हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६३ बमोजिमको धरौटी खातामा दाखिला गरी पुनरावेदन दर्ता गर्दाका बखत राखिएको धरौटीको गोश्वारा र व्यक्तिगत धरौटी खातामा अभिलेखाङ्कन गरी अद्यावधिक गरी राख्नु पर्ने हुन्छ। आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६३ हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६२ को देहाय खण्ड (क) मा नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने राजस्व अग्रिम रूपमा बुझाउन र खण्ड (ख) मा नेपाल

सरकारलाई बुझाउनु पर्ने राजस्व कति बुझाउनु पर्ने भन्ने निर्णय नहुँदै त्यस्तो राजस्व रकम अग्रिम रूपमा बुझाउनु परेमा धरौटीको रूपमा राख्नु पर्ने उल्लेख छ।

९. राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा उल्लेख भए अनुसार पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी रकम सन्दर्भमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा सूर्य टोवाको कम्पनी प्रा.लि. को तर्फबाट सञ्चालक हर्ष एम दर र ऐ. कम्पनीको शेयरवाला शशीराज पाण्डे समेत विरुद्ध राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौ समेत भएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) को व्यवस्था संविधानको धारा ७३ समेत सँग बाझिएकोले धारा ८८ को उपधारा (१) अनुसार अमान्य र बदर घोषित गरिपाउन भनी दिएको रिट नं. २०६३-WS-००१३, २०६३-WS-००१४, २०६३-WS-००१५, २०६३-WS-००१६ र २०६३-WS-००१७ समेतका रिट निवेदनमा "राजस्व न्यायाधिकरणका श्रेस्तेदारको मिति २०६४।१२।८ को दरपीठ आदेश र उक्त दरपीठ सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको आदेश बदर गरी विना धरौटी पुनरावेदन पत्र लिई कानून बमोजिम निर्णय गर्नु भन्ने राजस्व न्यायाधिकरणका नाउँमा परमादेश जारी गरी पाउँ, अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा २३ मा महानिर्देशकको निर्णय उपर पुनरावेदन गर्दा धरौटी राख्नु पर्ने कुनै कानूनी व्यवस्था नगरिएको तथा ऐनको दफा २४ ले यस ऐनलाई अन्य कानून भन्दा माथिल्लो स्तरमा राखेकोले ऐनको सर्वोच्चताका आधारमा पनि धरौटी राख्नु पर्ने राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (ख) को व्यवस्था संविधानको धारा ७३ समेतसँग बाझिएकोले धारा ८८ को उपधारा (१) अनुसार अमान्य र बदर घोषित गरी प्रस्तुत निवेदनलाई अग्राधिकारमा पेशी चढाई पाउँ" भन्ने दावी रहेकोमा सो दावीका सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१९ मा "संविधानमा रहेको 'कानून बमोजिम बाहेक कर लगाउन वा ऋण लिन नपाइने' भन्ने वाक्यांशसँग बाझिएको भन्ने देखिन आएन, अमान्य र बदर घोषित गरी पाउँ भनी दावी लिएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को व्यवस्था संविधानको कुनै पनि प्रावधानसँग बाझिएको नदेखिँदा सो हदसम्म प्रस्तुत निवेदन खारेज हुन्छ" भन्ने आदेश भई रिट निवेदन खारेज भई ऐनको दफा ९ को कानूनी व्यवस्थाको संवैधानिक परीक्षण समेत भएको छ।

१०. यसै गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौमा पुनरावेदन दर्ता नं ०७५-RB-०२३० आयकर (२०७०/०७१) दर्ता भएको आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ को उपदफा (१) बमोजिम लक्ष्मी स्टिल्स प्रा.लि. को संशोधित कर निर्धारण भई थप कर निर्धारण भएकोमा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी राखी पुनरावेदन गर्नु पर्नेमा मिसिलमा संलग्न दाखिला भौचर तथा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०२ बमोजिमको सूचना पत्र समेतका विवरणहरूका आधारमा रु.५१,७८,७४६।७० नपुग भएको देखिएको धरौटी रकम १५ दिन भित्र

जम्मा गर्न लगाई आदेश बमोजिमको काम सम्पन्न भएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्ने भन्ने यसै न्यायाधीकरणबाट आदेश भएको छ। सो आदेश उपर लक्ष्मी स्टिल्स प्रा.लि.ले सर्वोच्च अदालतमा दायर रिट नं. ०७७-WO-००४२ को निवेदन उपर मिति २०७७।४।१६ मा सर्वोच्च अदालतबाट जारी भएको उत्प्रेषण आदेश अनुसार सो मुद्दाको हकमा आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम अनिवार्य रूपमा दाखिला गर्नु पर्ने ऐ ऐनको दफा ९४, ९९, १००, १०१ र दफा ३१क को उपदफा (६) मा तोकिए अनुसार समेत कर राजस्व खातामा दाखिला गरी आय विवरणसाथ दाखिला भएको देखिएको रु.७६,३५,६१४।- भएको सन्दर्भमा हेर्दा मिति २०७६।११।१२ को (शुल्क र व्याजलाई जरिवाना मानी सो रकमको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम शतप्रतिशत धरौटी माग गर्दा पचास प्रतिशत मात्र धरौटी राख्न पाउनु पर्ने भनी भएको विवाद) विवादित आदेशको यथावत कार्यान्वयन भएमा निवेदकलाई अपूरणीय क्षति पुग्न जाने देखिएकोले उक्त विवादको निरोपण नहुँदासम्म राजस्व न्यायाधिकरणमा परेको पुनरावेदन सम्बन्धी काम कारवाही नरोक्नु, पुनरावेदन दर्ता र सुनुवाई प्रकृया अगाडि बढाउनु भन्ने उक्त निवेदन उपर सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट उत्प्रेषण आदेश भएको छ।

११. सर्वोच्च अदालतबाटै ०७२-RB-०४७० आयकर (२०६१/०६२) पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालय प्रत्यर्थी सूर्य नेपाल प्रा.लि. विरुद्धको मुद्दामा मिति २०७४।१०।२९ गते भएको फैसला अनुसार "राजस्व न्यायाधिकरणले गरेको आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ को उपदफा (६) बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गर्नु नपर्ने भनी गरेको व्याख्या कार्यविधि कानूनको सिद्धान्त विपरीत हुन्छ। कारवाही हुँदाका बखत कार्यान्वयनमा नै नरहेको कानूनी व्यवस्था आकर्षित हुने भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौबाट भएको फैसलालाई न्यायोचित भन्न मिलेन। अतः विवेचित तथ्य सिद्धान्त एवं प्रमाणको आधारमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ उपदफा (६) को व्यवस्था आर्थिक अध्यादेश २०६१/०६२ बाट खारेज भई धरौटी राख्ने व्यवस्था नगरेकोले आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय बदर गरी अब जो जे बुझ्नु पर्छ बुझी पुनः यकिन निर्णय गर्नु भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौबाट भएको फैसलालाई कानूनसम्मत मान्न मिलेन। उक्त फैसला बदर भई उल्टी हुने ठहर्छ" भनिएको छ।

१२. प्रचलित आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क र भन्सार ऐनहरूमा तत् तत् आर्थिक वर्षका लागि विधायीकाबाट जारी भएकन आर्थिक ऐनद्वारा भएको संशोधन र सम्मानित सर्वोच्च अदालतका उल्लिखित फैसला अनुसार नै पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन दर्ता गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर/आयकर तर्फको निर्धारित (विवादित) करको लागि पुनरावेदन पत्र आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ सम्म क्रमशः विवादित रकमको ३३ प्रतिशत राजस्व र ५० प्रतिशत धरौटी गरी ८३ प्रतिशत रकम दाखिला गर्नु पर्ने, आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ देखि आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ सम्म विवादित रकमको

२५ प्रतिशत राजस्व र ५० प्रतिशत धरौटी गरी ७५ प्रतिशत रकम दाखिला गर्नु पर्ने, र आर्थिक वर्ष २०७९/०८० देखि विवादित रकमको २५ प्रतिशत राजस्व र २५ प्रतिशत धरौटी गरी ५० प्रतिशत रकम धरौटी बापत दाखिला भएको प्रमाणित भौचर पुनरावेदन पत्र साथ संलग्न गरी पुनरावेदन दर्ता गर्नु पर्ने उल्लेख छ। साथै भन्सार तथा अन्तःशुल्क तर्फ भने निर्धारित (विवादित) अन्तःशुल्क तथा भन्सार महशुल रकमको शत प्रतिशतले हुने रकम सम्बन्धित कर निर्धारण गर्ने अधिकृतले तोके बमोजिम धरौटी दाखिला गरी सोको प्रमाणित भौचर संलग्न गराएर मात्र पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्नु पर्ने उल्लेख छ। प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल सम्लग्न गरेका प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिने क्रममा र सो पश्चात संघीय सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला गरेको पुनरावेदकले धरौटी भनेको राजस्व खातामा दाखिला भएका अप्रमाणित फोटोकपी भौचरहरूमा उल्लेख भएअनुसारको रकमलाई समेत गणना गर्दा पनि पुनरावेदन दर्ता गर्दा प्रचलित ऐन अनुसार अनिवार्यरूपमा राख्नु पर्ने रु.७२,६९२।- धरौटी नपुग भएको अवस्थामा पनि पुनरावेदन दर्ता गरेको पाइयो।

१३. सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१९ को आदेशबाट समेत संवैधानिक परीक्षण भई सदर ठहरिएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) “प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा वा उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्दाका देहायबमोजिम धरौट नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन” भन्ने व्यवस्था रही ऐ. को खण्ड (क) मा मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फ राख्नु पर्ने विवादरहित कर बाहेकको थप निर्धारित (विवादित) कर रु.१,४५,३८४।- को क्रमशः राजस्व एक तिहाई र धरौटी ५० प्रतिशत समेत रु.१,२१,१५३।३३ दाखिला प्रमाण मिसिल संलग्न गरेको देखिएन। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिएको मिति २०७६।०२।३० पश्चात राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) अनुसार पचास प्रतिशतले हुने धरौटी रु.७२,६९२।- राख्नु पर्नेमा रकम भुक्तानी गर्न बाँकी भौचर लेखिएको भौचर नं.१५६३००३२ मिति १२ अक्टोबर २०२० मा राजस्व शिर्षक ३३३१७ (मू.अ.कर -वेदर्तावालासंग संकलन) सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला गरेको पुनरावेदकले पुनरावेदन धरौटी भनेको रु.३६,३४७।- लाई गणना गर्दा पनि नपुग भएको रु.३६,३४५।- अपुग पुनरावेदन धरौटी दाखिलाको सक्कल बैक भौचर वा निस्सा १५ दिनभित्र पुनरावेदकलाई दाखिला गर्न लगाई सो आदेश बमोजिमको काम सम्पन्न भएपछि वा सो अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्ने आदेश गर्नु उपयुक्त हुने राय म लेखा सदस्यबाट राख्दा समेत मेरो उक्त रायमा असहमति जनाउँदै सहकर्मीद्वय कानून सदस्य र राजस्व सदस्यबाट फैसला गर्ने निर्णय भएकोमा उक्त दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम हुने रु.७२,६९२।- धरौटी नराखी पुनरावेदन दर्ता नलाग्ने पुनरावेदन दर्ता भएको देखिएको प्रस्तुत मुद्दाको तथ्य भित्र प्रवेश गरी भएको फैसला तथा ठहरमा सहमत हुन सकिएन।

१४. उल्लिखित कानूनी व्यवस्था र पुनरावेदनमा भएका तथ्यहरु समेतको आधारमा निर्णय तर्फ विचार गर्दा सहकर्मीद्वय कानून तथा राजस्व सदस्यले प्रस्तुत मुद्दामा करदाताले राख्नुपर्ने धरौटी रकमको सम्बन्धमा फरक राय प्रकट गर्नु भएकोले पुनरावेदक करदाताले यस न्यायाधिकरणमा यो पुनरावेदन दर्ता गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१) को परिपालना गरेको देखिन्छ वा देखिदैन भन्ने प्रश्न तर्फ थप विचार गर्नु पर्ने देखियो। राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को (१) मा "प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्दा देहाय बमोजिम धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने कानूनी व्यवस्था गर्दै खण्ड (क) मा कर निर्धारण भएकोमा निर्धारित करको पचासप्रतिशत रकम र जरिवाना भएकोमा जरिवानाको रकम र दुवै भएकोमा निर्धारित करको पचासप्रतिशत रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले नै तोकिदिएको कार्यालयमा" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र सो अघि ऐनको अनिवार्य व्यवस्था मूताविक दाखिला गर्नु पर्ने राजस्व शिर्षक मार्फत सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला गरेको राजस्व रकम बाहेक पुनरावेदन दर्ता गर्न राख्नुपर्ने सो व्यवस्था अनुरूप धरौटी दाखिला गरेको प्रमाण मिसिल संलग्न गरेको पाइएन। गतविगत आर्थिक वर्षमा सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला भएको कर राजस्व रकमलाई समेत धरौटीको रूपमा गणना गरी पुनरावेदन दर्ता गर्न मिल्ने व्यवस्था प्रचलित कुनै पनि ऐन तथा नियममा भएको नपाइएको र पुनरावेदकले पुरा गर्नु पर्ने कार्यविधि कानूनको पालना नभएको प्रस्तुत पुनरावेदकको पुनरावेदन पत्रको तथ्य भित्र प्रवेश गरी फैसला गर्दा प्रत्यर्थीलाई अन्याय हुनुको साथै राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा भएको व्यवस्था विपरित हुने भएकोले बहुमतको उल्लिखित फैसलामा सहमत हुन सकिएन। अतः राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नुपर्ने धरौटी सम्बन्धमा आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६३ हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६२, सर्वोच्च अदालतबाट रिट नं. २०६३-WS-००१३ देखि रिट नं. २०६३-WS-००१७ समेतका रिट निवेदन र मुद्दा नं. ०७२-RB-०४७० आयकर (०६१/०६२) का फैसलामा भएको व्याख्या विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त तथा ठहर समेत बमोजिम पनि अनिवार्यरूपमा राख्नु पर्ने धरौटी नराखी पुनरावेदन दर्ता नहुने पुनरावेदन दर्ता भएको मुद्दाको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्न नमिल्ने र औचित्य नै नहुने देखिएको प्रस्तुत मुद्दामा सहकर्मीद्वयबाट "करदाता श्री टुरिजम डेभलपमेन्ट बैंक लिमिटेड (स्थायी लेखा नं ३०३८२८८१९) हाल मेगा बैंक नेपाल लिमिटेडको आ.व. २०७१।०७२ को मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फ अन्तिम कर निर्धारण गरी ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरबाट मिति २०७६।०२।०२ मा भएको निर्णय र सोही निर्णय सदर गर्ने गरी

आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०७७।०२।३० मा भएको निर्णय समेत मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ" भनि भएको बहुमत फैसलामा सहमत हुन नसकी देहाय बमोजिम फरक राय सहितको ठहर गर्दछु:-

१५. यसमा पुनरावेदक करदाता साविक टुरिज्म डेभलपमेण्ट बैंक लि. हाल मेगा बैंक नेपाल लि. (स्थायी लेखा नं.३०३८२८८१९) को मू.अ.कर (२०७१/०७२) तर्फको मुद्दामा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५८ दफा ३३ र दफा ११६ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (क) मा भएको व्यवस्था अनुसार पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन पत्र दर्तागर्दा दाखिल गर्नु पर्ने राजस्व तथा धरौटी सम्बन्धमा प्रचलित ऐन तथा नियमहरूमा भएको व्यवस्था सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट २०६३-WS-००१३ देखि २०६३-WS-००१७ समेतका रिट तथा ०७२-RB-०४७० आयकर मुद्दामा भएको व्याख्या, विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त अनुसार समेत राख्नु पर्ने ठहरिएको च.नं. ३२४ मिति २०७६।०२।०८ को पत्रानुसारको निर्धारित (विवादित) कर रु.१,४५,३८४।- को पचास प्रतिशतले हुने रु.७२,६९२।- धरौटी दाखिल नगरी/नगराई दर्ता भएको प्रस्तुत पुनरावेदनको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्न मिलेन। यस अवस्थामा माननीय अध्यक्ष तथा कानून सदस्य र राजस्व सदस्यबाट प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दर्ता गरेको मिति मिति २०७६।०२।३० भन्दा अगाडि सर्वसञ्चितकोषमा दाखिला गरी आय विवरणमा समावेश गरेको रकमलाई समेत गणना गरी प्रचलित ऐनहरू अनुसार दाखिला गर्ने पर्ने पचास प्रतिशत धरौटी सहित कुल विवादित करको ८३.३३ प्रतिशत रकम दाखिला नभएको अवस्थामा राजस्व खातामा दाखिला भएको रकमलाई जोडर ५० प्रतिशत धरौटी पुग्छ भनि भएको बहुमतको फैसलामा सहमत हुन सकिएन । प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता हुँदा कै बखत देखि खारेज हुने ठहर्छ। करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन।

(पुष्प प्रसाद गुरागाईं)

लेखा सदस्य

फैसला तयारीमा सहयोग गर्नुहुने:-

इजलास अधिकृत: श्री खेमकुमारी बस्नेत

कम्प्यूटर टाइप: श्री चन्द्र बहादुर नेपाली र लेखा सदस्य श्री पुष्पप्रसाद गुरागाईं

फैसला मिति : २०७९ साल भाद्र २१ गते रोज ३ शुभम.....

फैसला प्रमाणित गर्ने:

फैसला प्रमाणित मिति:

राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं, मुकाम ललितपुरको छाप